

อภฺรฐมีบุชาเทศนา กัณฑ์ที่ ๗

ศีลมัย

สมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทว) วัดราชประดิษฐา
กรุงเทพมหานคร

พระธรรมเทศนาในโอกาสกฐินกาลทางพระพุทธศาสนา

คณะธรรมยุต

จัดพิมพ์เผยแพร่

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

ศีลตีติ สິลั, กายกมฺมวจิกฺกมฺมานิ สมฺมา ททติ ะเปตีติ อคฺโค : สึลยติ

วา อุปฺธาเรตีติ สึลั, อุปฺธาธรมฺปนฺนคฺค กุสฺลานั อธิฎฺฐจฺานภาโว : นิจฺจสึลาทิวเสน ปฺลจฺ อฏฺฐ ทสฺ วา สึลานิ สมฺมาทียนฺตฺสฺส ปฺริปุเรนฺตฺสฺส อสมฺมาทียิตฺวาปี สมฺปตฺตกาเยวจิทฺุจฺจริตฺโต วิรมฺนฺตฺสฺส ปฺพุทฺชนฺตฺสฺส

วจิกฺกรมไว้ชอบ “สึลยติ วา อุปฺธาเรตีติ สึลั” อีกนัยหนึ่งว่า ธรรมชาติดิอรองไว้ เข้าไปทรงไว้ ซึ่งกุศลธรรม ให้กุศลธรรมมาตั้งอยู่ได้ ธรรมชาตินั้นชื่อว่า สึลั = สิ่งที่รองรับกุศลธรรมไว้ ได้แก่ เจตนาที่ระวังรักษากายกรรม วจิกฺกรมให้ดำรงเป็นปกติตั้งม เมื่อจะกล่าวโดยน้อความแล้ว เจตนาที่เป็นไปแก่บุคคลผู้ระวังรักษากายกรรม วจิกฺกรม คือบุคคลที่สมาทานอยู่ซึ่งศีล ๕

ได้ประเภท ๒ คือศีลแห่งคฤหัสถ์ ๑ ศีลแห่งบรรพชิต ๑ กล่าวด้วยศีลเป็นไปในพุทฺธุปปาทกาลแล้ว ปาฏิโมกขสังวร ความระวังรักษากายและวาจาในศีล เป็นปากทางเป็นประธานแห่งกุศลธรรม บำเพ็ญกายกรรมวจิกฺกรมให้เป็นไปตามพระพุทฺธบัญญัติไม่ว่างละเมิดในข้อห้ามทำตามในข้อที่ทรงอนุญาต ซึ่งสภมฺมิกพุทฺธบริษัทมีกิกฺขุเป็นต้นจะพึงบำเพ็ญปฏิบัติเป็นนิจกาล ชื่อว่าศีล

“ตฺตลฺ หิ” แท้จริง ในบาลีประเทศทั้งหลาย ซึ่งเป็นที่มาแห่งเบญจเวรวิริติ โดยเป็นคฤหัสถศีลนั้น ในมหานามสูตร มีน้อความว่า ท้าวสกฺยกมหานามสททาคามี อริยสาวกทูลถามถึงศีลแห่งอุบาสก ผู้ตั้งอยู่แล้วในสรณคมณัว่า “กิตฺตวาทา โนโฆ ภนฺเต อุปาสโก สึลาโว โหติ” ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ด้วยการปฏิบัติเพียงเท่าไร อุบาสกจึงเป็นคนมีศีล ทรงวิสัชนาว่า “ยโตโฆ มหา-

อนึง พระผู้มีพระภาคทรงแสดงเวร ๕ นั้นแล้วครัสสั่งสอนให้การกบุคคลผู้ทำจริงเว้นไกล จากเวร โดยเทศนานัยเป็นพระกาลาฉะนี้บ้าง “โย ปาณมตีปาเปตี มุสฺสาวาทญจ ภาสตี” เป็นต้น บุคคลผู้ไถล้างผลาญชีวิตสัตว์ และภาสิตเจรจามุสฺสาวาท “โลเก อทินฺนํ อาทียิตี ปฺรทารญจ คจฺจจตี” ย่อมถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ให้แล้วในโลก และถึงซึ่งภรรยาท่านผู้อื่นด้วย

พระภาคเจ้า ทรงแสดงปัญจเวรานุโยค โดยเป็นอันขุดรากเง่าแห่งตน แล้วประกอบการกบุคคลในศีล ๕ เบญจเวรวิริตินั ด้วยประการฉะนี้บ้าง. ลิหิสฺสุดเคทีนคหิสฺตฺรซึ่งครัสแก่พระสารีบุตรเถรเจ้า ในปัญจกัฏฺครนันั้น ทรงแสดงกัษในนินริยาบายก่อนแล้ว ทรงสั่งสอนในเบญจเวรวิริติว่า “นิริเยสุ ภยํ ทิสฺวา ปาปานี ปฺริวฺชฺเย” บุคคลผู้แสวงหาประโยชน์สุขวิบูลยผล เห็นทุกขัในนรก

เป็นของเมา ทำให้จิตหลงพันเพื่อน บุคคลผู้เห็นกัษในนรก พึงสมาทานถึอมนัซึ่งอริยธรรม คือศีล ๕ เบญจเวรวิริติ ด้วยประการฉะนี้ พระสฺสุดคสฺกยฺมุนี ทรงประกอบสัตว์ให้มละเวร ๕ แล้ว ให้ตั้งอยู่ในวิริติ ซึ่งเป็นอริยธรรมศีลแห่งคฤหัสถ์ โดยนัยเทศนาฉะนี้บ้าง. ประการหนึ่ง ความเว้นจากเวร ๕ นั้นพระผู้มีพระภาคผู้พิเศษในอดีตานาคคณฺญาณ ได้ครัสเทศนาโดยนามว่า มหาอภยทานบ้าง

อันใดบ้างเล่า “อิธ ภิกฺขเว อริยสาวโก” คู่ก่อนภิกฺษุทั้งหลาย อริยสาวก ในธรรมวินัยนี้ ท่านมละเสียซึ่งปาณาติบาตการที่ให้ชีวิตสัตว์ล่วงไป ท่านเว้นไกลงดเสียเป็นอันขาดจากปาณาติบาต กายทฺุจจริต “ปาณาติปาตา ปฏฺิวิโรต” อริยสาวกผู้เว้นไกลจากปาณาติบาตแล้ว ย่อมให้ซึ่งอภยํ พันความกลัว ย่อมให้ซึ่งความไม่มีเวร ย่อมให้ซึ่งความไม่มีทุกข์ ความเบียดเบียนต่าง ๆ แก่สัตว์

วงศ์ของอริยสาธุชน สมณพราหมณัที่เป็นวิญญูชน มิได้ห้ามปรามเกียกกันเสียเลยทั้งในอดีตอนาคตปัจจุบัน บัดนี้ “เอวฺนุต” เบญจเวรวิริติ ศีล ๕ ซึ่งเป็นคฤหัสถศีล พระผู้มีพระภาคเจ้าครัสว่าเป็นอภยมหาทานดังกล่าวมาฉะนี้. “เอวํ วุตฺตญจ” และศีลที่มีนัยดังกล่าวมานัเป็นศีลอย่างต่ำ ที่จะลดเสียบ้างแต่องค์หนึ่งไว้แต่ ๔ หรือลดเสีย ๒, ๓, เหลือไว้แต่เพียง ๑, ๒, ก็ดี ก็ไม่ควร

อุปสมฺปทมาพฺเถ สัวรํ สมฺมาทียนฺตฺสฺส จตฺุปาริสฺสุทฺธสึลั ปฺริปุเรนฺตฺสฺส จ ปวตฺตเจตนา สึลั นามาตี.

อนุสนธิ พระธรรมเทศนา มีบุรพาปรสึบเนื่องตามลำดับมา บัดนี้จะได้วิสัชนาในศีลมัยปฺญญกิริยาวัตฺถุที ๒ เพื่อประดับปฺญญาบารมีสึบไป.

คำเนินน้อความในศีลมัยปฺญญกิริยาวัตฺถุนัว่า สังวรวิริติ ห้ามความ

โดยเป็นนิจศีล สมาทานอยู่ซึ่งสิกขาบท ๘ โดยเป็นองค์อุโบสล สมาทานสิกขาบท ๑๐ โดยเป็นอดีตเรกศีลปฏิบัติก็ตี บุคคลผู้ให้ศีลที่ตนสมาทานแล้วนั้น บริบูรณ์อยู่บำเพ็ญปฏิบัติอยู่ก็ตี บุคคลแม้ไม่ได้สมาทาน และมาเว้นงดจากทฺุจริตในกายวาจาที่ถึงพร้อมเข้าจะล่วงทำ แต่หาทำไม่ จงดเว้นเสียเป็นสัมปัด-วิริติก็ตี บุคคลผู้บรรพชามีศีลสมาทานสำเร็จด้วยสรณคมณัแล้ว บำเพ็ญให้

แห่งบรรพชิต ความงดเว้นจากโทษหยาบมีปาณตฺิบาตเป็นต้น ชื่อว่าศีลแห่งคฤหัสถ์ เมื่อจะแสดงโดยอนุรูปแก่คฤหัสถ์เวเนยยมนุชยชนแล้ว เบญจเวรวิริติการที่บำเพ็ญกายวจิปฏิบัติ จงดเว้นเสียจากเวร ๕ ชื่อว่าศีล ปกติกายวาจาที่สะอาดตั้งม มนุชย์คฤหัสถชนจะพึงสมาทานถึอไว้ด้วยตีให้บริบูรณ์อยู่ทุกเมื่อ เป็นคฤหัสถ์ศีลเพียงเท่านี้ ย่อมมีในมนุชยมณฑลทั้งภายนอกพุทฺธกาลและ

นาม อุปาสโก ปาณาติปาตา ปฏฺิวิโรโต โหติ เอตฺตวาทา โฆ มหฺานาม อุปาสโก สึลสมฺปฺนฺโน โหติ” คู่ก่อนท้าวมหานาม อุบาสกได้เว้นไกลเสียแล้วจากปาณาติบาตใด อทินนาทาน กามสุมิจจาจร มุสฺสาวาท และจากเหตุที่เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะของที่ทำให้คนมัวเมาคือสุราและเมรัยใด “เอตฺตวาทา โฆ มหฺานาม” คู่ก่อนท้าวมหานาม ด้วยการปฏิบัติงดเว้นทาง

อสัทธิธรรมอัฆณาจารก็ตี “สุราเมรัยป่านฺจ โย นโร อนุญฺญชตี” นรชนผู้ใดตามประกอบซึ่งความคึ่มสุราและเมรัยไซรี “อิธเวเมโส โลกสูมึ มฺลํ ขมตี อตฺตโน” บุคคลผู้นั้นย่อมขุดเสียซึ่งรากเง่า ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความคึองตนในโลกนี้ ด้วยการขุดความคึที่ทั้งไปอย่างนี้ คือประกอบอยู่ด้วยเวรทั้ง ๕ “เอวํ โภ ปฺริสฺ ชานาหิ” คู่ก่อนบุรุษผู้เจริญ ท่านจงรู้อย่างนี้เถิด “ปาปฺธมฺมา

ว่าเป็นกัษ ที่น่าพึงกลัวสยดสยองแล้ว พึงเว้นเสีย หลีกเสียง งดอ้อมหนีซึ่งบาปทั้งหลาย อย่าประกอบกระทำประพฤตีให้พัวพันในตน “อริยธมฺมํ สมฺมาทาย ปญฺชิตโต ปฺริวฺชฺเย” บุคคลผู้ดำเนินด้วยปฺริชา พึงสมาทานถึอมนัซึ่งอริยธรรมคือศีล ๕ แล้ว เว้นเสียจากบาปกรรมทั้งหลายนั้น “น ทึเส ปาณ-ญฺูตานิ วิชฺชมาเน ปฺรคฺคเม” เมื่อความเพียรที่เบียดเบียนปลงชีวิตสัตว์มีอยู่

ในพระสฺตฺรบางแห่งว่า “ปญฺจิมานี ภิกฺขเว ทานานี” เป็นต้น คู่ก่อนภิกฺษุทั้งหลาย ทานทั้งหลาย ๕ เหล่านี้ เป็นมหาทาน = การให้ใหญ่นัก “อคฺคณฺยานี” ผู้มีปฺญญาได้รู้ว่ เป็นทานอันเลิศ ได้รู้ว่เป็นทานแต่ปางก่อน ๆ “วสฺสณฺยานี” ผู้มีปฺญญาได้รู้ว่เป็นวงศ์ประเพณี จาริตของสัปบุรุษอริยสาธุชน และเป็นของเก่า เป็นของนักปราชญ์เก่าได้ครึกรครองเห็นแล้วว่าชอบ ควร

ทั้งหลายไม่มีประมาณ “อปฺริมาณันํ สตฺตทานํ” เมื่อท่านให้ความไม่มีกัษ ไม่มีเวร ไม่มีทุกข์ แก่สัตว์ทั้งหลายไม่มีประมาณแล้ว ก็ได้ซึ่งความเกษมสำราญปราศกัษ เวร และทุกข์ที่จะมาเบียดเบียนมากไม่มีประมาณ “อิทํ มหฺาทานํ” ทานคือเว้นจากปาณาติบาตนี้ เป็นทานใหญ่อย่างหนึ่ง คำอื่นอีก พระอริยสาวกมละเสียซึ่งอทินนาทาน กามสุมิจจาจร มุสฺสาวาท และเหตุที่แห่งที่ตั้งแห่ง

กล่าวว่ศีลได้ แม้ถึงในพราหมณสมัก็ีย่อมยกเอาศีล ๕ เข้าบัญญัติว่ มีอยู่ในผู้ใดผู้หนึ่งชื่อว่าเป็นคนมีศีล อนึงย้อมกล่าวซึ่งศีล ๕ ชื่อว่าจรณะบ้าง หาบัญญัติแต่สักว่องค์ ๑, ๒, เท่านั้นว่เป็นศีลไม่ เมื่อมาถึงพุทธสมัยองค์พระอรหันตสัมมาสัมพุทฺธเจ้าทรงสั่งสอนสาวก แต่งตั้งสิกขาบทไว้เป็นเขตเป็นแดนเล่า ก็มิได้เลิกถอนหย่อนต่ำกว่าองค์ ๕ นั้นเลย “เตสุ หิ” แท้จริงในองค์ทั้งหลาย

พิบัติแห่งกายกรรมวจิกฺกรมเสีย ให้ความสมบุรณั แห่งกายกรรม วจิกฺกรมเป็นไปอยู่ เป็นปกติอัจฉจริยา ชื่อว่าศีล พระฎีกาจารย์เจ้า แสดงนิจพนัว่า “ศีลตีติ สึลั” ธรรมชาติ คือสิ่งปรุ้งแต่งที่เกิดในใจดวงใด ย่อมรวมไว้ จัดแจงคกแต่งกายกรรมวจิกฺกรมไว้ด้วยตี ตั้งกายกรรมวจิกฺกรมไว้โดยชอบ ธรรมชาติสิ่งปรุ้งแต่งที่เกิดในจิตดวงนั้น ชื่อว่า สึลั สิ่งที่จัดแจงคกแต่ง กายกรรม

บริบูรณ์อยู่อย่างนั้นก็ตี บุคคลที่อุปสมบท สมาทานสังวรในโรงอุปสมบท บำเพ็ญปาฏิโมกขสังวรและจตฺุปาริสฺสุทฺธิศีลให้บริบูรณ์ ด้วยไม่ว่างในข้อห้ามและทำตามในข้ออนุญาตก็ตี เจตนาที่เป็นไปแก่บุคคลผู้ระวังรักษากายกรรม วจิกฺกรมดังกล่าวมานัชื่อว่า สึลสังวร ความระวัง ความไม่ว่างละเมิดทางกายและวาจา ห้ามอัฆยาจารในกายและวาจาเสีย ชื่อว่าศีล กล่าวโดยปฺริยาขหนึ่ง

ภายในพุทฺธกาล เมื่อสมเด็จพระโลกุตฺตมาจารย์เจ้าอุบัติแล้วในโลก ก็ครัสเทศนาสั่งสอนสัตว์โดยนัยต่าง ๆ ที่มีมาในบาลีประเทศว่า สึลสัมปทา ในสัมปทา ๔ และสึลธนั ในอริยทฺริพั ๗ และปฺญจสิกขาบทสมาทานในอัญญเทศนา และทรงพยากรณ์ปัญหาแก่ท้าวมหานาม ซึ่งทูลถามถึงอุบาสกศีลเป็นต้น ก็ล้วนแล้วด้วยยกความเว้นจากเวร ๕ ขึ้นแสดงว่า ศีลแห่งคฤหัสถชน ในที่ทุกสถาน

กายและทางวาจาเพียงเท่านี้แล อุบาสกจึงเป็นผู้มีศีล “เอวํ โฆ ปฺลจฺเวรวิริติ” ความเว้นจากเวร ๕ พระผู้มีพระภาคเจ้าครัสเทศนาว่า เป็นศีลแห่งอุบาสกเป็นคฤหัสถศีล ด้วยประการฉะนี้ แม้ในศีลสัมปทา สึลธนั เป็นต้น ก็แสดงนืเทศโดยนัยนี้ เพราะฉะนั้น จึงได้สันนิษฐานว่ เบญจเวรวิริติการปฏิบัติเว้นจากเวร ๕ ประการ เป็นคฤหัสถศีล.

อสฺสญฺเฒตา” อันธรรมทั้งหลายที่เป็นบาปแล้ว ล้วนเกิดจากความไม่สำรวม คือไม่มีการฝึกทรมานตนเองเลย “มา ตั โลโก ธมฺโม จ จิริ ทฺุขาย รนฺธยุ” โลกะและอธรรมคืออกติทั้ง ๔ ฉันทะ ๑ โทสะ ๑ โมหะ ๑ ภยะ ๑ จงอย่าได้เร้ารุมเผาผลาญท่านเพื่อความทุกข์สิ้นกาลนานเลย ท่านจงเว้นเสียให้ไกลจากเวร ๕ นั้น ท่านคนให้มีรากเง่ามีที่ตั้งแห่งความคึเถิด “เอวํปี เทเสตี” พระผู้มี

ก็ไม่พึงเบียดเบียนซึ่งสัตว์ทั้งหลายที่มีชีวิต “มุสา จ น ภเฒ ชานํ” อนึงเมื่อรู้ว่จริงและเท็จ ไม่พึงเจรจามุสาหลอกลวงอำพราง “อทินฺนํ น ปฺรามเส” ไม่พึงจับต้องซึ่งสิ่งของที่ท่านไม่ให้ “เสหิ ทาเรหิ สนฺตฺตุญฺโ จ ปฺรทารญจ นารเม” อนึง พึงสันโดษด้วยภรรยาของตน และไม่พึงยินดีซึ่งภรรยาแห่งท่านผู้อื่น “เมรัยํ วารุณึ ชนฺตุ น ปิวะ จตฺตโมหนึ” ไม่พึงคึ่มซึ่งสุตราและเมรัย

ประพฤติเป็นอัจฉณนิพัทกฺุศล สมณะกัตีพราหมณักัตี ที่เป็นวิญญูผู้รู้แจ้งวิเศษในอดีต ก็มิได้คัดค้านสละทิ้งเสีย ถึงในอนาคตกาลเล่า ท่านผู้วิญญูก็จะไม่ลบล้างทิ้งเสีย จึงในปัจจุบันบัดนี้ ท่านผู้รู้ก็ไม่ร้อแยง ห้ามท้วงด้วยประการใด “อปฺปฏิญฺญจานี” สมณพราหมณัทั้งหลายที่เป็นวิญญูมิได้ห้ามคัดค้านเสียว่ ไม่ชอบไม่ควรนั้นเลย “กตฺิมานี ปฺลจฺ” มหาทานทั้ง ๕ เป็นโฉน คือกิจ

ความประมาทเพราะของที่ให้เมาคือสุราและเมรัย ท่านงดเว้นเสียไกลไม่ประกอบไม่ทำ ท่านยอมให้อภยแก่สัตว์ทั้งหลายไม่มีประมาณ ท่านก็ได้ส่วนคือเกษมสำราญนึราศกัษเวร “อิทํ ทานํ” ความเว้นจากเวรทั้ง ๕ ตั้งต้น แต่อทินนาทานนี้เป็นมหาทาน แต่ละอย่าง ๆ “อิมานี โฆ ภิกฺขเว” คู่ก่อนภิกฺษุทั้งหลายทาน ๕ อย่างเหล่านี้แล เป็นทานใหญ่ นักปราชญ์รู้ว่เลิศ และเป็น

๕ นั้น ปาณาติบาต เมื่อมาถึงสิกขาบทบัญญัติย่อมเป็นวัตฺถุแห่งอาบัติถึง ๓ สถาน คือปราชิกและอุลลัจฉัย ปาจิตติยาบตี ฝ่ายอทินนาทาน ก็เป็นวัตฺถุแห่งอาบัติ ๓ สถาน คือปราชิกอุลลัจฉัยและทุกกฺฎาบตี ฝ่ายกามสุมิจจาจรนั้น ในสิกขาบทบัญญัติเป็นอุตฺกถฺุญ์ห้ามเสียขาดมิให้เสพอสัทธิธรรมด้วยปฺริยาขอันใดอันหนึ่งเลย ห้ามด้วยประณมปราชิกสิกขาบท และปรับโทษเป็น

๓ สถาน คือปาราชิก ดุลัจฉัยและทุกกฏาบัติ ตามควรแก่ที่เป็นมรรคและไม่ไ้ชมมรรค ในสรีระแห่งสัตว์เป็นและสัตว์ตายอันสดและสัตว์ก้นกินเหลืออยู่มากน้อย ฝ่ายมุสาวาททรงบัญญัติห้ามโดยเขตแห่งอาบัติถึง ๔ สถาน คือปาราชิกสังฆาทิเสส ดุลัจฉัย และปาจิตติย์ หนักเบาตามควร สุราเมรัยนั้น ทรงห้ามแต่ด้วยเป็นวัตถุแห่งปาจิตติยคามินิยาบัติน้อยอย่างเดียวเท่านั้น วิติกมมะในเวร ๕

พระพุทธรูปปางสมาธิ

กล่าวโดยนามว่ากรรมกิเลส และอาทินพโทษที่หายร้ายแห่งเวรทั้งหลายนั้นที่ในปัจจุบันเห็นประจักษ์ ก็มีมากเป็นอนेกอนันต์พื้นที่จะกะณา แต่ฝ่ายผลเบื้องหน้าที่จะสุกวิเศษไป ล้วนไม่เป็นที่รักใคร่ ไม่เป็นที่ปรารถนา เมื่อจะกล่าวอนิฏฐวิบากสามัญ เสมอกันทั้ง ๕ เวรแล้วก็ล้วนหายากถ้าสามารถจะให้สัตว์ผู้ทำนั้นเกิดในอบาย คือนรกกำเนิดดิรัจฉานเปรตวิสัย โดยนัยพุทธภาษิต

พระพุทธรูปปางสมาธิ

แก่สัตว์เมื่อครั้งได้อัศตภาพเป็นมนุษย์นั้น ทรงแสดงไว้โดยแผนกจะนี้ว่า “โย ปาณาติปาตสุส สพฺพหลุโส วิปาโก” วิบากส่วนใด แห่งปาณาติบาตที่เบากว่า วิบากทั้งปวง วิบากส่วนนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อจะให้สัตว์เมื่อเกิดเป็นมนุษย์มีอายุน้อย อายุสั้น วิบากส่วนเบาแห่งอทินนาทาน จะให้สัตว์นั้นเมื่อเกิดเป็นมนุษย์มีโภคพัสดุทรัพย์สมบัติน้อย วิบากส่วนเบาแห่งกามสุมิจฉาจาร จะให้สัตว์นั้น

พระพุทธรูปปางสมาธิ

ภรรยามิตรสหาย ไม่มีศัตรูที่จะทำร้ายแก่ของรัก และถาวรในลาภยศโภคขันธ์อันผู้อื่นมิอาจที่จะกำจัดให้เสื่อมถอย ยากที่ศัตรูจะข่ม และไม่เป็นที่วิกลจริต มีสติสมบุติบริบูรณ์ควรแก่กามบริโภคและบำเพ็ญบุญประพฤติกุศลในอัศตภาพเป็นมนุษย์ คุณสมบัติอิฏฐวิบากขันธ์มีอายุยืนเป็นต้นนี้ ล้วนเป็นอิฏฐารมณฺ์ที่รักที่พึงใจของสัตว์ทั้งหลาย ในสุดคิภพมีมนุษย์เป็นต้น เมื่อบุคคลมาหวังต่อ

พระพุทธรูปปางสมาธิ

มรณะพินาศวายนชนม์สิ้นชีพทำลายขันธ์ ก็มีสติสัมปชัญญะไม่พินเพื่อนอาจอุบัติสุดคิภพ เป็นสัมปราชิกานิสงสผล “เตน วุตฺตํ” เหตุคั้งนั้น พระนราสภทศพลองค์พระสุคต จึงมีพุทธพจน์ตรัสอาทินพแห่งศีลพิบัติและอานิสงส์แห่งศีลสมบัติ แก่คฤหบดีชาวปาตลิกามโดยนิตัสสนนัยจะนี้ว่า “ปญฺจิเมทฺหปตโย” ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย อาทินพโทษที่เป็นไปดั่งมนุษย์ควรกรุณา

พระพุทธรูปปางสมาธิ

บาปลามก แห่งบุคคลที่ไม่มีศีล ศีลพิบัติ ย่อมฟุ้งไปในทิศต่างๆ ล้วนแต่เป็นอวัณณะอกิตติ ไม่มีควมดี อันนี้เป็นอาทินพโทษที่สอง แห่งศีลพิบัติ ของบุคคลที่ไม่มีศีล มีศีลทรพอันโทษประทุษร้าย ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย คำอื่นที่จะพึงกล่าวมีอยู่อีก บุคคลมีศีลอันทรพพลพิบัติ เมื่อหยั่งเข้ายังบริษัทที่ประชุมใหญ่ ก็อภัยตรีย์พราหฺมณฺ์คฤหบดีและสมณะบรรพชิตผู้นั้นย่อมครั่นคร้ามสยดสยอง

พระพุทธรูปปางสมาธิ

๕ ประการ ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย บุคคลผู้มีศีล ย่อมได้รับโภคขันธ์กองแห่ง โภคทรัพย์พัสดุสมบัติใหญ่ไพศาลมีความไม่ประมาณไม่มัวเมาไม่ละเลิงใจเป็นเหตุ อันนี้เป็นอานิสงส์ที่ ๑, กิตติศัพท์แห่งผู้มีศีลบริบูรณ์ ย่อมไพเราะปราศจากโทษกาลี ควรบังฉัตติจะพึงนับถือเชยชมสาธุการ ฟุ้งคลบไปในนานาสถานทุกสรรพทิศ จับใจของบัณฑิตทั้งมนุษย์และเทพยดา อันนี้เป็นอานิสงส์ที่ ๒,

พระพุทธรูปปางสมาธิ

ควรที่บัณฑิตจะพึงบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์ด้วยดีในสันดาน ด้วยความไม่ประมาณ เป็นนิจนิรันดร์ละนี้แล.

พระพุทธรูปปางสมาธิ

พระพุทธรูปปางสมาธิ

หมายเหตุ : ทรงไว้แต่ครั้งยังไม่ได้ดำรงสมณศักดิ์ชั้นนี้.

จะหลงเหลือลตอยู่ไม่เข้าไปภายในปาฎิโมกขสังวรศีลนั้นไม่มี มีแต่จะยั้งอุคคฤชฎีขึ้นไปกว่าปฏิบัติศีล ๕ นั้นถ่ายเดียว ด้วยประการฉะนี้ ประการหนึ่งเวร ๕ นั้นยกเสียแต่สุราเมรัยแล้ว เหลือนั้น ๔ พระผู้มีพระภาคยกตรัสเทศนาในสิงคาลสูตรว่า เป็นกรรมกิเลสแต่ละอย่างๆ เป็น ๔ ประการ ซึ่งโสคาบัน อริยสาวกเจ้ามละเสียขาดแล้ว และปาณาติบาต อทินนาทาน กามมิจฉาจาร

พระพุทธรูปปางสมาธิ

ว่า “ปาณาติปาโต ภิกฺขเว อาเสวโต พหุสฺสโกโต” เป็นต้น ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ปาณาติบาต การที่แก้งทำให้สัตว์มีชีวิตกดลงไป และอทินนาทาน กามสุมิจฉาจาร มุสาวาท และเหตุที่เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะของที่ทำให้เมาคือสุราและเมรัย บุคคลมาสองเสพมาก ทำให้เจริญกระทำห้มากแล้ว “นิริยส่วตฺตนิกา” ทำให้สัตว์ผู้กระทำนั้นเป็นไปพร้อมคือให้เกิดในนรก กำเนิด

พระพุทธรูปปางสมาธิ

เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ มีศัตรูข้าศึกเบียดเบียนประทุษร้ายมาก วิบากส่วนเบาแห่งมุสาวาท จะให้ผู้นั้นเมื่อเกิดเป็นมนุษย์มีผู้มากกล่าวข่มด้วยมุลคติที่ไม่จริงต่างๆ วิบากส่วนเบาแห่งการบริโภคสุราเมรัย จะให้ผู้นั้นเมื่อเกิดเป็นมนุษย์เป็นบ้าเสียจริตจิตพิกล ทั้ง ๕ ประการนี้ ก็ล้วนไม่เป็นที่รักที่ปรารถนาพึงใจแห่งสัตว์ทั้งหลาย แม้จะไม่ครบทั้ง ๕ แต่เพียง ๔, ๓, ๒, ๑, ก็ดี ก็ไม่ให้เกิดสุข

พระพุทธรูปปางสมาธิ

วิบูลยผลอิฏฐวิบากสมบัตินั้น ก็ควรตั้งกุศลฉันทะ สมาทานถือนั่นในเบญจเวร-วิริติ เป็นอริยธรรมปฏิบัตินิพัทธปญฺญกิริยา “ปญฺจลิกฺขาปทสมาทานํ” และการที่สมาทานถือนั้น ซึ่งสิกขาบท ๕ ถึงซึ่งนับว่า สีสสมฺปทา และศีลธนฺ์ นั้นเมื่อจะกล่าวโดยนามตามเทศนานัยฎฎทันตสูตร ก็เป็นยัญอย่างหนึ่งซึ่งปรารถน้อย มีผลอานิสงส์มากกว่าสธณคมนยัญ เพราะเหตุเป็นมหาทาน อภยทาน

พระพุทธรูปปางสมาธิ

โทษที่บัณฑิตจะพึงครหาใจความเจริญ โทษแห่งความพิบัติศีล แห่งบุคคลที่มีศีลทรพเหล่านี้ ๕ อย่าง อาทินพทั้ง ๕ นั้นเป็นไฉน คือโทษอันใดบ้าง ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย บุคคลมีศีลอันโทษประทุษร้าย มีศีลพิบัติพนาศแล้วในโลกนี้ “มหตี โภคฺขานี นิคฺจฺจติ” ย่อมถึงความฉิบหายแห่งโภคทรัพย์ เป็นความฉิบหายใหญ่ มีความประมาทเป็นเหตุ เมื่อศีลสังวรไม่มีแล้ว ความประมาท

พระพุทธรูปปางสมาธิ

เกรงเดขานุภาพ เข้าไปใกล้ไม่อาจหาญแก้วกล้า อันนี้เป็นอาทินพโทษที่ ๓ แห่งศีลพิบัติของทุศีลบุคคล ประการหนึ่งเล่า บุคคลไม่มีศีล ศีลพิบัติเสียแล้วเป็นคนหลงถึงกาลกิริยา เพราะแตกแห่งกาย เบื้องหน้าแต่มรณะ ย่อมเข้าถึงซึ่งอบายทุกคตินิบาตนรก อันปราศจากความจริง เป็นที่ไปแห่งทุกข์ เป็นที่ตกแห่งสัตว์ปราศจากกุศลอำนาจ ไม่มีสุขสำราญ (ความอุบัติในอบายทุกคติ-

พระพุทธรูปปางสมาธิ

บุคคลผู้มีศีลบริบูรณ์ เมื่อจะหยั่งเข้าสมาคมกษัตริย์คฤหบดีสมณะบริษัท มณฑลใด ๆ ก็มีได้ครั่นคร้ามสยดสยองเกรงเดขานุภาพ ย่อมอาจอาจเข้าไปใกล้โดยสะดวก อันนี้เป็นอานิสงส์ที่ ๓, บุคคลผู้มีศีล ย่อมเป็นบุคคลไม่หลงถึงกาลกิริยา อันนี้เป็นอานิสงส์ที่ ๔, เพราะแตกแห่งกาย เบื้องหน้าแต่มรณะย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ อันนี้เป็นอานิสงส์ที่ ๕, ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย อานิสงส์แห่ง

มุสาวาท ซึ่งพระโลกนาถตรัสเทศนาว่า “กมฺมกิลเโส” กรรมกิเลสนั้นๆ โดยเนื้อความว่า กิเลสที่เป็นตัวกรรม แท้จริงบุคคลล่วงประพฤติในเวรทั้ง ๔ แก้งมาสัตว์ ลักทรัพย์ ถึงมิจฉาจาร เจรจามุสาวาทก็ดี ด้วยกิเลสทั้งหลายเหล่านี้ได้เกิดขึ้นในจิตเป็นต้นเหตุ จึงทำให้จิตกล้ำหาญ ล่วงกระทำการมด้วยกายทวารวจีทวารได้ กิเลสทั้งหลายนั้นเป็นตัวกรรม เหตุคั้ง นั้นเวร ๔ เบื้องต้นนั้นจึง

พระพุทธรูปปางสมาธิ

ดิรัจฉานและเปรตวิสัย.

อนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอาทินพเบื้องหน้าแห่งศีลพิบัติว่า “ทุสฺสึโล สึลวิปฺโน” บุคคลผู้มีศีลทรพลศีลวิบัติ เมื่อแตกแห่งกายเบื้องหน้าแต่มรณะ ย่อมเข้าไปใกล้ถึงซึ่งอบายทุกคติวินิบาตนิรยสถาน ดังนี้ เป็นอาทินพเบื้องหน้าแห่งศีลพิบัติ มีปาณาติบาตเป็นต้น. ส่วนอนิฏฐผลที่ต่างๆ เฉพาะตัวจะพึงมี

พระพุทธรูปปางสมาธิ

สำราญได้ “ตานี ปฺหานวิรตฺสฺส” เมื่อบุคคลได้เห็นโทษแห่งเวร ๕ นั้นแล้วสมาทานอธิยฐานศีลปฏิบัติ มละเสียซึ่งเวร ๕ แล้ว เว้นไกลดเสียให้ขาดไม่ล่วงกระทำ ดำรงตนเป็นคนบริบูรณ์ด้วยศีล ๕ เบญจเวรวิริติแล้ว โทษพิบัติอนิฏฐวิบากคืออายุสั้นเป็นต้น ก็มีได้เกิดมี เมื่ออาศัยกุศลสมบัตินั้นเป็นที่ตั้ง ก็จะได้สุขพิเศษ คืออายุยืนและสมบัติไพบุลย์ไม่ขัดสนพร้อมพรั่งด้วยบุตร

พระพุทธรูปปางสมาธิ

การบริจาคใหญ่ ยากที่สัตว์จะพึงทำได้ ให้ถึงความเกษม ไม่มีเวรแก่สัตว์ทั้งหลาย ไม่มีประมาณ “ตํ สมาทาย จิโต” บุคคลผู้สมาทานรักษาศิกขาบทนั้นทำให้บริบูรณ์แล้ว ชื่อว่า สัปปริสบุคคล “สีลวา” มีศีลเป็นนิพัทธกุศลสัมมาปฏิบัติ “สีลสมฺปนฺโน” ถึงพร้อมบริบูรณ์แล้วด้วยศีล มีสุขพิเศษเกิดในจิต มิได้วิปฏิสารเดือดร้อนเพราะทุจริตมีปาณาติบาตเป็นต้น แม้จะถึง

พระพุทธรูปปางสมาธิ

มัวเมาละเลิงใจก็จะมียากแก่บุคคลผู้ไม่มีศีลนั้น เพราะเหตุคั้งนั้น โภคพัสดุก็ย่อมฉิบหายไป เพราะเพลิงไฟน้ำและโจรเป็นต้น ดังเรือนอันไม่มีฝา ยากที่จะซ่อนทรัพย์ไว้ให้พ้นโจรจะนั้น ความที่ถึงซึ่งความฉิบหายแห่งโภคทรัพย์ เพราะความประมาทเป็นเหตุนี้ เป็นอาทินพโทษเป็นประณมแห่งศีลพิบัติแห่งบุคคลมีศีลชั่ว ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย คำที่จะพึงกล่าวอื่นอีก กิตติศัพท์ที่เป็น

พระพุทธรูปปางสมาธิ

สถาน ฃ กพเบื่องหน้านี้) เป็นอาทินพโทษค้ำรบ ๕ แห่งศีลพิบัติ ของทุศีล-บุคคล ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย อาทินพแห่งศีลพิบัติ ของบุคคลไม่มีศีล ๕ อย่างเหล่านี้ ดังแสดงมา องค์พระสุคตทรงแสดงอาทินพแห่งศีลพิบัติโดยนิตัสสนนัยจะนี้แล้ว จึงตรัสอานิสงส์คุณแห่งศีลสมบัติ ๕ ประการว่า ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย อานิสงส์คุณแห่งศีลสมบัติ ของบุคคลมีศีลบริบูรณ์แล้วด้วยศีลเหล่านี้

พระพุทธรูปปางสมาธิ

ศีลสมบัติ ของบุคคลมีศีลบริบูรณ์ด้วยศีล ๕ อย่างเหล่านี้ ดังพรรณนามา อานิสงส์แห่งศีลสมบัติ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเทศนาโดยนัยอย่างนี้ และศีลนั้นบริบูรณ์อยู่แล้ว ก็อาจให้สำเร็จสุขสมบัติตั้งใจประสงค์ เหตุคั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “อิชฺชเต ทิ ภิกฺขเว สีลวโต เจโตปณฺธิ” ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความปรารถนาแห่งผู้มีศีลย่อมสำเร็จได้ตั้งใจหวัง เหตุคั้งนั้น

พระพุทธรูปปางสมาธิ